

گروسی در دیدار با وزیر خارجه ایران متعهد شد آژانس در مساله ایران فقط نگاه فنی داشته باشد

چحاق مذاکرات قول داد

فرهیختگان؛ دوشنبه‌شب هفته جاری رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در رأس هیاتی به‌منظور دیدار و گفت‌وگو با محمد اسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی و همچنین حسین امیرعبداللهیان، وزیر امورخارجه وارد تهران شد. گفت‌وگو با هدف تقویت همکاری‌های بین ایران و آژانس چیزی بود که پای مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی را برای دومین بار به ایران گشود. رافائل گروسی، صبح روز سه‌شنبه پس از دیدار و گفت‌وگو با اسلامی در نشست خبری مشترک شرکت کرد و به تشریح محتوای دیدارش با رئیس سازمان انرژی اتمی پرداخت. گروسی در این نشست خبری گفت‌وگوی خود با اسلامی را فشرده خواند و گفت: «دنبال این هستیم که مذاکرات را ادامه دهیم؛ با این نگاه که بتوانیم زمینه‌های مشترکی پیدا کنیم».

محمداسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی نیز در ابتدای این نشست خبری مسائل فی‌مابین ایران و آژانس را فنی دانست و گفت: «مسائل

گفت‌وگو

علیرضا کوهکن، کارشناس مسائل بین‌الملل در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

ایران به‌جز مسائل فنی نباید با آژانس تعامل کند

جمهوری اسلامی هم رفتار کنند. اما تا حالا هیچ کدام از این درخواست‌های مابه عمل منجر نشده است.

تعامل با آژانس درعین حال که باید پاسخ‌دهنده‌بعضی‌روال‌های روتین باشد وسوالات فنی را رفع کند، نباید به معنای امتیاز دادن به آژانس باشد. به عبارتی نباید فقط موضع آژانس را فنی بدانیم. چون رویکرد سیاسی از آژانس جدایی ناپذیر است. حداقل در چشم‌انداز کوتاه‌مدت نمی‌توان انتظار داشت که با پاسخگویی مداوم و بسیار ما، موضع وسوالات آژانس حل شود و تغییر پیدا کند. اتفاقا خیلی وقت‌ها دیده می‌شود که درخواستی می‌کنند و ما نباید درخواست‌شان را پاسخ دهیم. چون اگر پاسخ دهیم بر اساس روال، زمینه‌ای می‌شود برای یک درخواست دیگر و یک روال جدیدی ایجاد می‌شود که شما درخواست‌های بعدی را بر مبنای پاسخ به این درخواست، پاسخ دهید. در این بین هم نمی‌گویند که درخواست قبلی که پاسخ دادید، داوطلبانه بوده و خارج از وظایف‌تان بوده و لطف کردید، دیگر درخواست دیگری نمی‌کنیم، بلکه بیش از پیش درخواست می‌کنند. به این رویه در مواجهه با آژانس حتما باید توجه شود.

سوال بعدی ناظر به صحبت‌های دیروز اسلامی در دیدار با گروسی است، مواضع روز گذشته رئیس سازمان انرژی اتمی، پیرامون ارتباط فنی میان ایران و آژانس و همچنین قابلیت‌های هسته‌ای کشورمان را با توجه به اینکه در آستانه مذاکرات هستیم چطور ارزیابی می‌کنید؟ به‌نظر شما مواضع اسلامی چه تأثیری بر مذاکرات هشت آذر خواهد گذاشت؟

اینجا دو نکته وجود دارد؛ اول اینکه ما نشان دهیم که با آژانس در حوزه‌های فنی یعنی همان بخش‌هایی که وظیفه‌مان است همکاری می‌کنیم، خود این همکاری به‌نوعی پاسخ دادن به این شبهه است که ایران از نظارت فرار می‌کند و کارهای دیگری را می‌خواهد انجام دهد، آن چیزی که بعضی‌ها مطرح می‌کنند، تلاشی برای تحقق چنین موردی است. اما اینکه ما نتوانمندی فنی و قابلیت‌هایی را که در حوزه هسته‌ای به آن رسیده‌ایم را اعلام کرده و درموردش صحبت می‌کنیم، این بیشتر تلاشی برای نشان دادن قدرت ملی است، که هر قدر سطح قدرت بالاتر باشد، دیپلماتی که در مذاکرات شرکت می‌کند از آن بهتر می‌تواند استفاده کند. چنین رویکردی لزوماً معنی‌اش نگاه ابزاری به این توانمندی ملی نیست، ولی قابلیت ذاتی قدرت همین است که هرچقدر بیشتر باشد، نفع بیشتری در مذاکرات برای طرف صاحب قدرت دارد.

گروسی چند روز پیش گفته بود باید راستی‌آزمایی در ایران آغاز شود. این راستی‌آزمایی به چه صورت است؟

البته اینکه او گفته بود باید آغاز شود، اینگونه نیست چون درحال انجام است، بلکه از این صحبت می‌کرد که باید مواردی که نتوانمندی آژانس متوقف‌شده برای بازرسی گسترش پیدا کند. آنها اختیاراتی بیش از توافقات پادمان می‌خواهند و بیشتر از چیزی است که ما در اختیار آژانس قرار دادیم. آژانس طبق برجام قرار بوده کارهایی کند و الاً نمی‌تواند انجام دهد. زیاده‌خواهی‌ای است که دقیقاً ما می‌گوییم نباید مسائل سیاسی با فنی قاطی شود. این یک موضوع فنی نیست، پس به آژانس ربطی ندارد و ما چیزی که به آژانس می‌دهیم را می‌تواند بررسی کند نه بیشتر از آن.

خواهد کرد. سفری که بعد از دوماه، بالاخره دوشنبه‌شب محقق شد. روز گذشته گروسی به جز محمد اسلامی با حسین امیرعبداللهیان وزیر امورخارجه کشورمان نیز دیدار و گفت‌وگو داشت. مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در این دیدار گفت: «آماده‌ام با حسن‌نیت و همکاری نزدیک با جمهوری اسلامی ایران مسائل فنی باقی‌مانده میان آژانس و ایران را در کوتاه‌ترین زمان ممکن حل‌وفصل کنم».

امیرعبداللهیان نیز در دیدار با رافائل گروسی تأکید کرد که از نظر جمهوری اسلامی ایران آژانس باید در چارچوب وظایف فنی خود به همکاری با ایران ادامه داده و از اتخاذ مواضع سیاسی اجتناب کند.

در دو ماه گذشته رافائل گروسی، بارها اقدام به اتخاذ مواضع جانبدارانه وسیاسی علیه‌فعالیت هسته‌ای ایران کرد، به‌عنوان نمونه وی چند روز قبل در آستانه سفر خود به تهران طی گفت‌وگویی با خبرگزاری فرانسه مدعی شد آژانس بین‌المللی انرژی اتمی هیچ

رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، دوشنبه‌شب برای دیدار و گفت‌وگوهایی از پیش تعیین شده به ایران رسید. این سفر در حالی صورت می‌گیرد که کمتر از یک هفته دیگر دور جدیدی از مذاکرات میان ایران و کشورهای ۴+۱ برای احیای برجام آغاز خواهد شد. درباره اهداف سفر گروسی و ارتباط آن با مذاکرات برجامی گفت‌وگویی با نوذر شفیعی، کارشناس مسائل بین‌الملل داشته‌ایم که متن آن را در ادامه می‌خوانید.

۱۱۱

به نظر می‌رسد مواضع آژانس در چند مدت اخیر، ارتباط نسبتاً مستقیمی با مذاکرات هسته‌ای داشته است و برخی چالش‌های به‌وجودآمده پیش از این نیز محصول این ارتباط است، نظر شما در این باره چیست؟

مشکلاتی در این میان وجود دارد که باید حل شود. اینکه کسی مقصر است اهمیت دارد، ولی مهم‌تر از آن این است که هم آژانس هم طرف ایرانی و هم حتی اعضای ۴+۱، باید بپذیرند که برای حل مسائل، نیازمند رجه‌ای از اراده سیاسی و حسن نیت هستیم. دوساله کلی میان ایران و آژانس وجود دارد. مساله اول آنکه آمریکا از توافق‌نامه برجام خارج شد و متعاقب آن، ایران هم تعهداتش را در برجام کاهش داد و فعالیت‌های هسته‌ای‌اش را در چارچوب برنامه‌های صلح‌آمیز هسته‌ای از سر گرفت. این اقدام آمریکا و اتفاقات بعد از آن، هم برای آژانس و هم برای ایران، تبدیل به مساله شده است. مساله به‌وجودآمده برای ایران این است که دیگر نمی‌تواند به‌راحتی اعتماد کند و با توجه به اینکه به روز کردن برنامه‌های اتمی کار زمانبری است، ایران نمی‌تواند با هر خواسته آژانس ۴+۱ موافقت کند، مگر اینکه به ایران «تضمین‌های عینی» داده‌شود. منظور از «تضمین‌های عینی» این است که تدابیری از سوی طرف‌ها اندیشیده‌شود تا ما دیگر شاهد تکرار آن تجربه تلخی که در برجام داشتیم نباشیم. بحث دوم نگرانی دیگر ایران این است که در چند مدت گذشته، شاهد خرابکاری در تأسیسات هسته‌ای‌اش بوده است که بعضی از این خرابکاری‌ها، در نتیجه درز اطلاعات از آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به بیرون بوده است. فارغ از اینکه درز اطلاعات ارادی بوده یا خیر، به هر حال، اقدامات خرابکارانه علیه تأسیسات هسته‌ای ایران، متأثر از این خطا اتفاق افتاده است. در نتیجه این اتفاق بوده است که ایران به ناچار، تدابیر امنیتی شدیدی را برای حفاظت بیشتر از تأسیسات هسته‌ای‌اش اتخاذ کرده است. این تدابیر، بعضاً با فعالیت بازرسان آژانس اصطکاک پیدا می‌کند که این مورد هم باید از جانب طرفین حل شود؛ به نحوی که هم به نگرانی‌های ایران پاسخ داده شود و هم در نتیجه این اعتمادسازی برای کشورمان، خیال ایران نیز از همکاری با آژانس راحت شود و مطمئن باشیم که این همکاری‌ها فنی است، اطلاعات محفوظ می‌ماند و از ورود سیاسی کاری‌ها به پروژه‌های فنی جلوگیری خواهد شد. این دو چالش، از مسائل اساسی مطرح، میان ایران و آژانس در گفت‌وگوهای حاضر است. البته اینها، فقط دو مورد مطرح میان طرفین است. شاید موارد دیگری هم با جزئیات بیشتر وجود داشته باشد که ما از آنها بی اطلاع باشیم. در نهایت آن چیزی که برای به نتیجه رسیدن گفت‌وگوها میان ایران و آژانس لازم است، اراده جدی و توجه آژانس به بعد فنی مسائل در مواجهه با ایران است. این اراده فنی باید توام با حسن نیت باشد. به این معنا که آژانس، صرفاً به دنبال بهانه‌ای برای کند کردن فعالیت‌های صلح‌آمیز و قانونی ایران نباشد. اگر این اتفاق بیفتد و از سوی

محمود عباس زاده، سخنگوی کمیسیون امنیت ملی مجلس در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

برجام برای ما یک اولویت فرعی است

بوده‌ایم. این جای گلایه ما است و مسئولان دولتی باید در دیدار با گروسی این را مطرح کنند.

به‌نظر تان این موارد و گلایه‌هایی که انتظار دارید، در جلسات دیروز مسئولان با دبیرکل آژانس مطرح نشده است؟
من چندین بار در مصاحبه‌هایم رسانه‌ها این را مطرح کرده‌ام که این موارد باید حل‌وفصل و گفته شود.

گویا آن‌طور که شنیده شده، ایران برای آژانس شرط گذاشته که اگر آژانس می‌خواهد از سایت کر ج بازدید کند، باید رژیم صهیونیستی را محکوم کند. واقعاً ایران این شرط را گذاشته است؟

این یک شرط نیست، بلکه یک اصل است، رازداری و امانت‌داری یک اصل است که آژانس باید رعایت کند. آنها حق ندارند اطلاعاتی از ایران بگیرند و در اختیار کشورهای دیگر قرار دهند. ما از دولت می‌خواهیم الاً که گروسی در ایران است، به‌نوعی این موارد مطرح شود.

تماسی با دولت جدید ایران برای گفت‌وگو درباره برخی مسائل مربوط به برنامه هسته‌ای ایران نداشته و این مساله را «حیرت‌انگیز» توصیف کرد.

مواضع سیاسی گروسی در این مدت بیش از هر چیز همسوبا سیاست‌های ضد ایرانی آمریکا و متحدان غربی‌اش بوده‌است، این مواضع جانبدارانه به‌طور کامل برخلاف اساسنامه و فلسفه وجودی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به‌عنوان یک نهاد ناظر و بی‌طرف جهانی نیز هست.

در ادامه شماره امروز «فرهیختگان» در گفت‌وگو با سخنگوی کمیسیون امنیت ملی مجلس و دوتن از کارشناسان مسائل بین‌الملل ضمن بررسی ظرفیت‌ها و شرایط کنونی ایران در آستانه آغاز مذاکرات هسته‌ای به نقد و تحلیل رویکرد آژانس بین‌الملل انرژی اتمی و مدیرکل آن در مواجهه با برنامه هسته‌ای کشور پرداخته‌ایم.

نوذر شفیعی، کارشناس مسائل بین‌الملل در گفت‌وگو با «فرهیختگان»:

از گروسی تضمین عینی می‌خواهیم

آژانس حسن نیت دیده‌شود، ایران برای توسعه همکاری‌هایش با آژانس و ۱+۴ تشویق خواهد شد و طرفین به نتایج مثبتی برای حل چالش‌ها می‌رسند.

اینکه ایران توسعه همکاری‌ها با آژانس را مشروط به محکوم کردن خرابکاری‌ها علیه تأسیسات هسته‌ای کشورمان کرده است حقیقت دارد؟

محکومیت صرف برای ایران لازم است ولی کافی نیست. آژانس در این باره تلویحا مسئولیت‌هایی در حمایت از برنامه صلح‌آمیز کشورها دارد. اگر آژانس این محکومیت‌ها را انجام دهد و حتی گزارش آن را به شورای امنیت ارائه کند، نوعی اعتمادسازی صورت خواهد گرفت و این اعتمادسازی، برای ایران اطمینان‌خاطری به ارمان خواهد آورد که در نتیجه آن، تعامل و همکاری بیشتری میان کشورمان و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی شاهد خواهیم بود.

پیش‌بینی تان از میزان اثرگذاری این سفر بر چگونگی آغاز دور جدید مذاکرات هسته‌ای چیست؟

سفر گروسی به ایران تا حد زیادی با اجلاس آتی شورای حکام آژانس و دور جدید مذاکرات هسته‌ای مرتبط است. این سفر، معطوف به تحولاتی است که قرار است در آینده اتفاق بیفتد. باید دید تا پایان این سفر چه مطالبی میان طرفین رد و بدل می‌شود و بیانیه پایانی با چه جزئیاتی ارائه خواهد شد. تمایل به همکاری سازنده با آژانس و اراده لازم برای ورود به مذاکرات هسته‌ای، از سوی ایران وجود دارد. حتماً لازم است که اعتماد از دست رفته ایران به نحوی بازسازی شود و آژانس، طرف‌های ۴+۱ و آمریکا، حسن نیت و اراده لازم را به همراه ارائه تضمین‌های عینی به ایران مخابره کنند. اگر این اتفاق بیفتد، سرعت مذاکرات بیش از آن چیزی خواهد شد که انتظار می‌رود.

فکر می‌کنید طرف‌های ۴+۱ در آغاز مذاکرات، چقدر اراده خواهند داشت تا خواسته‌های مشروع ایران را بپذیرند؟

میان ایران و ۱+۴ مشکلات خاصی وجود ندارد. مشکل اصلی در این بین، بدعهدی آمریکاست. البته بخشی از برجام که معطوف به مکانیسم‌های حل اختلاف است، اعضای ۴+۱ را نیز درگیر موضوع می‌کند. اعضای ۴+۱، می‌توانند خروج آمریکا از برجام را جدی بگیرند و در چارچوب تعهدات‌شان در برجام نسبت به خروج آمریکا و کنش نشان دهند. اما این اقدام از سوی آنان صورت نمی‌گیرد. اروپایی‌ها تمایل ندارند با آمریکا وارد چالش شوند، روسیه و چین هم در این باره تا حدی محافظه کارانه عمل می‌کنند و مایل نیستند خود را درگیر رویارویی مستقیم با آمریکا کنند. این عدم پایبندی به تعهدات از جانب طرفین برجام، تجربه تلخی است که باعث شده نگاه به ضمانت اجرایی توافق برجام از هر زاویه دیدی، با ناامیدی همراه شود. این عدم وجود ضمانت اجرایی عامل این است تا ایران کمتر به مذاکرات رغبت نشان دهد. ایران هر زمانی که بخواهد وارد مذاکرات شود همواره با «سایه‌ای از آینده ناامید کننده» مواجه می‌شود.

منظور از «سایه آینده» نگرانی‌هایی است که احتمال دارد براساس تجربیات گذشته مجدداً تکرار شود. حل این مساله خیلی دشوار است مگر اینکه اتفاقات مثبتی رخ دهد تا بتواند این ذهنیت منفی شکل گرفته را از بین ببرد.

همکاری و حسن‌نیت طرف مقابل دارد. ما تکلیف‌مان مشخص است و موضع‌مان را شفاف گفته‌ایم. بالاخره یک توافقی را ما قبلاً بسته بودیم و به همه تعهدات عمل کرده بودیم، اما طرف آمریکایی و اروپایی متأسفانه به تعهدات‌شان عمل نکردند. آنها بر اساس تعهدات‌شان باید تحریم‌ها را بردارند؛ یعنی یک‌جک برگشتی پیش ما دارند، اول باید آن را حل کنند تا مذاکره پیش برود. اما اگر این را حل نکنند، بعید می‌دانم. بالاخره ما هم داریم کشور را بدون توجه به بحث برجام با اتکا به ظرفیت‌های داخلی اداره می‌کنیم. درواقع برجام برای ما یک اولویت فرعی است.

علت اصرار گروسی برای دیدار با امیرعبداللهیان چه بوده؟ باتوجه به اینکه دیروز با امیرعبداللهیان دیدار داشت، این درخواست گروسی به‌علت دخالت آژانس در مسائل سیاسی است؟

من البته عرض کردم که رابطه ما با آژانس صرفاً فنی نیست و آژانس مسائل را سیاسی می‌کند. اگر مساله آژانس با ما مساله فنی بود که ما مشکل فنی داشتیم، دبیرکل آژانس دارد کار را سیاسی می‌کند. وقتی سیاسی کاری کرد، ما باید اعتراض کنیم. وزارت خارجه ما باید تذکر دهد که کار را سیاسی نکنند و فنی پیش ببرند. چون آژانس یک نهاد فنی است، سیاسی نیست. مجلس انتظار دارد این تذکر داده‌شود.